

Sorg, död &

DöBra Ateljé är ett generations-
överskridande initiativ där barn och
äldre **tillsammans skapar konst**
— och följs av forskare.

TEXT & FOTO MAX KLEIJBERG

andra livsviktiga saker

DöBra Ateljé är en del av mitt dokto-
randprojekt, som påbörjades 2016 på
Karolinska institutet inom ramen för
forskningsprogrammet DöBra. Syftet
är att i ett ålderssegregerat samhälle skapa

generationsöverskridande mötesplatser och att
engagera organisationer utanför hälso- och sjuk-
vården så att de ska stimulera samtal om död
och sorg. Vi har använt olika konstformer som
verktyg för att möjliggöra mötena, till exem-

pel att göra collage i olika material, skulptera,
designa och måla.

I projektet samarbetar jag med olika aktörer,
till exempel konstnärliga verksamheter, aktivi-
tetscenter för äldre och organisationer för barn,

för att tillsammans utveckla och genomföra Dö-
Bra Ateljé. Genom en aktionsforskningsansats
undersöker vi hur olika aktörer kan samarbeta
för att utveckla projektet, hur konst kan hjälpa
till i det generationsöverskridande mötet om

död och sorg, hur barn och äldre upplever projektet, och vilka effekter projektet har på de medverkande organisationerna.

HITTILLS HARDÖBRA ATELJÉ genomförts i Skärholmen 2016 och i Halmstad 2018. I Skärholmen samarbetade jag med Design lab S – en designverkstad för barn, Eken aktivitetscenter för äldre och biblioteket Punkt 127 i Bredäng.

Tillsammans utvecklade vi den första DöBra Ateljén med fem träffar dit vi bjöd in åtta barn från ett fritids och åtta äldre som bor i området. Under utvecklingsprocessen var det viktigt för oss vuxna som var mittemellan barnen och de äldre åldersmässigt att själva samtala om våra erfarenheter och perspektiv på döden. Det hjälpte oss att utveckla innehållet i träffarna. Vi bestämde oss för att varje träff skulle handla om en specifik fråga relaterad till döende, död och sorg.

Till exempel handlade en träff om frågan ”Var hamnar man efter livets slut?” Deltagar-

na fick samtala om frågan i små grupper och göra en beskrivning och en ritning av hur det skulle kunna se ut efter livet. Sedan byggde hela gruppen en stor farkost där de åkte med till dessa ställen. Varje grupp fick styra farkosten och berätta hur de tyckte att det skulle se ut.

Det här är ett utdrag från ett samtal mellan ett barn och en av de äldre under arbetet:

”Barn: Min mamma har berättat för mig att min mor har åkt på en resa, (...) och jag tror inte på henne. (...) Hon har varit borta från jag var tre.

Äldre: ”(...) Hon finns inte mera, det är konstigt. Man kan tänka att hon finns för evigt och sen så är de borta, det är livets gång, samma som blommor på ängen, på sommaren så finns det fina blommor sen så dör de, då kommer nya, det kan vara deras barn och barnbarn, samma med träd, allting. Din mamma födde dig, när du växt upp föder du barn, vi är sådär.”

»
Våra erfarenheter
och perspektiv på
döden hjälpte oss att
utveckla innehållet
i träffarna.

UNDER EN ANNAN träff användes blommor som en metafor för att samtala om sorg. Frågan var ”Hur känns sorg?” Deltagarna diskuterade först i små grupper, och sedan fick de uppgiften att göra ett abstrakt collage av blommor som visar sorg. Deltagarna pratade om att blommor kan betyda både sorg och glädje, och några föreslog att man kan göra sådana kollage för en specifik person som har dött och som man saknar. Under sista träffen gjorde deltagarna själva en utställning på biblioteken av allt som de hade skapat under projektet. Utställningen fick namnet ”Död, sorg, liv – och andra viktiga saker”, ett kombinerat svar från barn och äldre på frågan vad projektet handlade om.

Design lab S, som startades för att ge barn i Skärholmen en möjlighet att vara kreativa och lära sig mer om design, bestämde sig tack vare

projektet att även inkludera äldre i verksamheten. Några äldre som hade deltagit i DöBra Ateljé fortsatte att besöka Design Lab S. De träffade många fler barn och samarbetade i en rad olika projekt.

I HALMSTAD SAMARBETADE jag med kultur- och hemvårdsförvaltningen och tillsammans utvecklade vi en ny omgång av DöBra Ateljé. Det jag hade lärt mig från Skärholmen tog jag med till Halmstad. Vi bestämde oss för att arbeta på liknande sätt med åtta barn och åtta äldre, och fem träffar. Men några saker gjorde vi annorlunda. Till exempel så pratade vi med barnen och de äldre i separata grupper innan projektet började. Det gjorde vi för att få reda på deras tankar om död och sorg som underlag för hur träffarna skulle läggas upp. En annan skillnad

var att vi samarbetade med en grupp äldre som redan kände varandra då de sedan tidigare arbetade tillsammans med skapande verksamhet. Barnen bjöds in från ett fritids i närheten.

Under en av träffarna samtalade deltagarna om hur man kan visa att man har sorg och saknar någon som har dött. Några äldre berättade att förr i tiden hade man ett sorgband på sig, vissa barn hade sett det på fotbollsspelare. Sedan gjorde de olika "moderna" sorgband, det blev till exempel en svart bandana med glitter på, olika broscher, en färgglad hatt, en kedja med en klocka, och en nalle.

En av konstnärerna från kulturförvaltningen hittade en död fågelunge, och visade den för deltagarna. Sedan gestaltade deltagarna fågelns liv, död och livet efter döden i tygsymboler på ett stort tygstycke. En av de äldre deltagarna påpekade att det såg ut som ett bårtäcke. Sista träffen ägnades åt en värdig begravning för fågeln. Alla skrev en sista hälsning till fågeln medan vi lyssnade på en låt om en vit duva som en av de äldre hade hittat på nätet. Sedan begravdes fågeln under ett träd.

EFTER PROJEKTEN HAR jag intervjuat barnen och de äldre deltagarna om erfarenheterna av DöBra Ateljé. Jag har inte analyserat materialet ännu, men vill ändå visa hur vikten av generationsöverskridande möten och att samtala om döden har beskrivits. Ett barn berättade:

"Ja, alltså jag är alltid lite rädd för liksom gamla. (...) För att... jag vet inte, jag är bara rädd för gamla. (...) Jo, för att huden är skrynklig, och det tycker jag är läskigt (skratrar till), och det tycker inte jag så mycket om. (...) Nej, eller så här... jag vill vara med för jag ville veta om att dö och grejsimor, men jag tycker det är... jag vill också vara med

för att jag ska lära mig att vara med gamla, alltså mer med okända gamla."

När jag frågade en äldre deltagare hur det var att samarbeta med barn så var svaret:

"(...) jag missade ju min egen dotters uppväxt, så jag ser det här som en kompensation."

En annan äldre berättade:

"Men det som slår en, det är att när man talar om himlen eller om döden, så dom blir inte förskräckta och tänker att nee, (...) utan dom hänger med va. Det är som att man pratar naturligt om det där med dom."

JAG HAR ÄVEN intervjuat barnens föräldrar om vad de tyckte om DöBra Ateljé:

Jag tyckte det var en intressant idé för det är så sällan det görs i samhället med väldigt unga och väldigt gamla. Jag tycker det är rätt så intressant från synvinkeln att väldigt ofta bestäms det för unga eller för gamla vad dom ska... i vilka miljöer dom ska vara och hur dom ska interagera och så, utan att man kanske har sammanfört dom två grupperna. Och jag märkte... jag tyckte det var intressant för att... även för oss blev det ett sätt att prata om saker som vi normalt sett inte skulle göra.

Samarbetet med de olika aktörerna pågår fortfarande och vi ska tillsammans ta fram en verktygslåda för DöBra Ateljé.

Den ska beskriva hur vi har arbetat och ge tips på vad andra kan tänka på när de utvecklar likartade projekt. Verktygslådan kommer att finnas tillgänglig för alla på www.dobra.se.

Texten har tidigare varit publicerad i Palliativ vård nr 4/2018.

Foto: Anna Forsberg

Max Kleijberg.

»
Under en av träffarna samtalade deltagarna om hur man kan visa att man saknar någon som har dött.

Sveriges första Parkinsonboende

Näsbyrarks Parkinsonboende är nu en del av Ersta diakoni.

Vi finns för dig med Parkinsons sjukdom eller Atypisk Parkinsonism. Vi välkomnar boende från hela landet och även personer under 65 år.

Lägenheterna, lokalerna och inredningen har planerats i samråd med Parkinsonförbundet. Våra medarbetare är utbildade inom Parkinson och vi är certifierade för vårt kvalitetsarbete.

Kontakta oss gärna om du har frågor!

Verksamhetschef: Christina Lavö, 08-714 60 11.

Läs mer på: erstadiakoni.se/parkinson

Ersta Näsbyrarks Parkinsonboende
en del av Ersta diakoni

Ersta diakoni är Sveriges största ideburna aktör inom vård och omsorg. Vi bedriver sjukvård, socialt arbete, utbildning och forskning, professionellt och utan vinstsyfte.

VITALIS

Nordens ledande eHälsomöte
21-23 maj 2019, Svenska Mässan, Göteborg

För dig som jobbar med digitalisering i kommun och landsting

MÖTESPLATS • KONFERENS • UTSTÄLLNING

ÄLDREOMSORG@VITALIS - konferensen med fokus på aktuella frågeställningar och utmaningar inom äldreomsorg.

KOMMUNAL EHÄLSA OCH VÄLFÄRDS-TEKNOLOGI - stort programutbud i konferensen med kommuninriktning.

SMARTA HEM OCH BOENDEN - ett utställningsområde och scenprogram med fokus på välfärdsteknik, tillgängliga boendemiljöer och vård i hemmet.

ROBOTICS@VITALIS - utställning kring robotar inom bland annat äldreomsorgen. Såväl en spännande glimt av framtiden, som teknik som redan är i bruk!

Vi bjuder på inträdet till utställningen! Värde 495 kr
Registrera dig på www.vitalis.nu

kod: a7jj46

Se hela programmet och anmäl dig på www.vitalis.nu

Kommunal eHälsa och välfärdsteknologi i fokus, läs mer på www.vitalis.nu/kommun